कस्य वध होद्देदि करपाद-प्रवेशनञ्चेति वर्णितं यथा "भीमोऽथ प्रथम गत्वा रात्रौ च्छन्न उपाविशत् । मृगं हरिरिवादृश्यः समाकाङ्क्षत कीचकम् । कीचकश्चाप्यलङ्कृत्य यथाकाममुपागमत् । तां वेलां नर्त्तनागारं पाञ्चालीसङ्गमाशया । मन्यमानः स सङ्केतमागारं प्राविशत्ततः । प्रविश्य च स तद्वेश्म तमसा संवृतं महत् । पूर्व्वागतं गतस्तत्र भीममप्रतिमौजसम् । एकान्तावस्थितं चैनमाससाद सुदुर्म्मतिः । शयानं शयने तत्र मृत्युं सूतः परामृशत् । पतङ्गः पावकं दीप्तं सिंहं क्षुद्रपशुर्यथा । जाज्वल्यमानं कोपेन कृष्णाधर्षणजेन ह । उपसंगम्य चैवेनं कीचकः काममोहितः । हर्षोन्मथितचित्तात्मा स्मयमानोऽभ्यभाषत । प्रापितं ते मया वित्तं बहुरूपमनन्तकम् । त्वत्कृते धनरत्नाद्यं दासीशतपरिच्छदम् । रूपलावण्ययुक्ताभिर्युवतीभिरलङ्कृतम् । गृहं सान्तःपुरं सुभ्रु ! क्रीडारतिविराजितम् । तत् सर्व्वं त्वां समुद्दिश्य सहसा समुपागतः । आबालान्मां प्रशंसन्ति सर्व्वा गृहगताः स्त्रियः । सुवासा दर्शनीयश्च नान्योऽस्ति त्वादृशः पुमान् । भीम उवाच । दिष्ट्या त्वं दर्शनीयोऽसि दिष्ट्यात्मानं प्रशंससि । ईदृशस्तु त्वया स्पर्शः स्पृष्टपूर्व्वो न कर्हिचित् । स्पर्शं वेत्सि विदग्धस्त्वं कामधर्म्मविचक्षणः । स्त्रीणां प्रीतिकरो नान्यस्त्वत्समः पुरुषस्त्विह । वैशम्पायन उवाच ।

इत्युक्त्वा तं महाबाहुर्भीमो भीमपराक्रमः । सहसोत्पत्य कौन्तेयः प्रहस्येदमुवाच ह । अद्य त्वां भगिनी पाप! कृष्यमाणं मया भुवि । द्रक्ष्यत्यद्रिप्रतीकाशं सिंहेनेव महाद्विपम् । निराबाधा त्वयि हते सैरिन्ध्री विचरिष्यति । सुखमेवं चरिष्यन्ति सैरिन्ध्र्याः पतयस्तथा । ततो जग्राह केशेषु माल्यवत्सु महाबलः । स केशेषु परामृष्टो बलेन बलिनां वरः । आक्षिप्य केशान् वेगेन बाह्वोर्जग्राह पाण्डवम् । बाहुयुद्धं तयोरासीत् क्रुद्धयोर्नरसिंहयोः । वसन्ते वासिताहेतोर्ब्बलवद्गजयोरिव । कीचकानान्तु मुख्यस्य नराणामुत्तमस्य च । बालिसुग्रीवयोर्भ्रात्रोः पुरेव कपिसिंहयोः" ।

ततस्तयोर्युद्धमुपवर्ण्योक्तम् "मुहूर्त्तन्तु स तं वेगं सहित्वा भूरि दुःसहम् । बलादहीयत तदा सूतो भीमबलार्द्दितः । तं हीयमानं विज्ञाय भीमसेनो महाबलः । वक्षस्यानीय वेगेन ममर्द्दैनं विचेतसम् । क्रोधाविष्टो विनिश्वस्य पुनश्चैनं वृकोदरः । जग्राह जयतां श्रेष्ठः केशेष्वेव तदा भृशम् । गृहीत्वा कीचकं भीमो विरुराव महाबलः । शार्द्दूलः पिशिताकाङ्क्षी गृहीत्वेव महामृगम् । तत एनं परिश्रान्तमुपलभ्य वृकोदरः । योक्त्रयामास बाहुभ्यां पशुं रशनया यथा । नदन्तञ्च महानादं भिन्नभेरीसमस्वनम् । भ्रामयामास सुचिरं विष्फुरन्तमचेतसम् । प्रगृह्य तरसा दोर्भ्यां कण्ठं तस्य वृकोदरः । अपीडयत कृष्णायास्तदा कोपोपशान्तये । अथ तं भग्नसर्व्वाङ्गं व्याविद्धनयनान्तरम् । आक्रम्य च कटीदेशे जानुना कीचकाधमम् । अपीडयत बाहुभ्यां पशुमारममारयत् । तं विषीदन्तमाज्ञाय कीचकं पाण्डुनन्दनः । भूतले भ्रामयामास वाक्यञ्चेदमुवाच ह । अद्याहमनृणो भूत्वा भ्रातुर्भार्य्यापहारिणम् । शान्तिं लब्धास्मि परमां हत्वा सैरिन्ध्रिकण्टकम् । इत्येवमुक्त्वा पुरुषप्रवीरस्तं कीचकं क्रोधसरागनेत्रः । आस्रस्तवस्त्राभरणं स्फुरन्तमुद्भ्रान्तनेत्रं व्यसुमुत्सर्ज्ज । निष्पिष्य पाणिना पाणिं सन्दष्टोष्ठपुटो बली । समाक्रम्य च संक्रुद्धो बलेन बलिनां वरः । तस्य पाणी च पादौ च शिरो ग्रीवाञ्च सर्व्वशः । काये प्रवेशयामास पशोरिव पिनाकधृक् । तं सम्मथितसर्व्वाङ्गं मांसपिण्डोपमं कृतम् । कृष्णायै दर्शयामास भीमसेनो महाबलः" ।

कीज त्रि॰ किमस्य कथंजात इति वा पृषो॰ । अद्भुते "यः शक्रो मृक्षो अश्व्यो यो वा कीजो हिरण्मयः" ऋ॰८ । ६६ । ३० । कीज इत्यद्भुतमाह" भा॰

कीट बन्धे वर्णे च चुरा॰ उभ॰ सक॰ सेट् । कीटयति ते अचीकिटत्—त । कीटयाम् बभूव आस चकार चक्रे कीटः ।

कीट पु॰ कीट—अच् । कृमिभ्यः स्थूले क्षुद्रजन्तुभेदे । स्वार्थे क । तत्रार्थे २मागधजातौ च धरणिः । ३कठिने त्रि॰ मेदिनिः । कीटभेदलक्षणादिकं सुश्रुते दर्शितं यथा- "अथातः कीटकल्पं व्याख्यास्यामः । सर्पाणां शुक्रविण्मूत्रशवपूत्यण्डसम्भवाः । वाय्वग्न्यम्बुप्रकृतयः कीटास्तु विविधाः स्मृताः । सर्वदोषप्रकृतिभिर्युक्ताश्चापरिणामतः । कीटत्वेऽपि सुघोरास्ते सर्व्व एव चतुर्व्विधाः । कुम्भीनसस्तुण्डिकेरी शृङ्गी शतकुलीरकः । उच्चिटिङ्गोऽग्निनामा च विच्चिटिङ्गो मयूरिका । आवर्त्तकस्तथोरभ्रसारिकामुखवैदलौ । शरावकुर्द्दोऽभीराजी परुषश्चित्रशीर्षकः । शतबाहुश्च यश्चापि रक्तराजिः प्रकीर्त्तितः । अष्टादशेति वायव्याः कीटाः पवनकोपनाः । तैर्भवन्तीह दष्टानां रोगा वातनिमित्तजाः । कौण्डिल्यकः कणभको वरटी